

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนในระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญก่อให้เกิดการสร้างงาน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศเห็นได้จากเมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวได้มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวและพัฒนาการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 74) ประกอบกับประเทศไทยนั้นมีความได้เปรียบด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลากหลายทั่วภูมิภาค ซึ่งในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้มีเอกลักษณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางไปท่องเที่ยว ซึ่งสามารถตอบสนองได้ตามความต้องการที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งนับว่าการท่องเที่ยวของไทยมีความน่าสนใจสามารถรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นรัฐบาลจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมท่องเที่ยวให้ขยายตัวเกิดความยั่งยืน เพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วยการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ แผนที่ 11 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืนและเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน ให้เกิดการสร้างรายได้และกระจาย

รายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับนี้จึงได้มุ่งเน้น การป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ แผนที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. 2555 : 3)

อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มการแข่งขันกันในตลาดที่สูง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยต่าง ๆ โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ต่อสถานการณ์และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง และประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจตกต่ำ การเมืองภายในประเทศ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีความมั่นใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่ง ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมท่องเที่ยวให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อไม่ให้เงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศ โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมการขายและกระตุ้นให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ สำหรับปีนี้ใช้ชื่อโครงการเที่ยวหัวใจใหม่ เมืองไทยยั่งยืน (แผนการตลาดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2555 : 6) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวด้วยความเข้าใจ โดยสร้างกระแสเรียนรู้ประเทศไทยได้มุ่งเน้นการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศแบบรักษาคุณค่า ความมั่งคั่งของทรัพยากร ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นชาวไทยจึงได้ให้ความสนใจเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้ชนรุ่นหลังได้ชื่นชม และนอกจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการตลาดทุก ๆ ภูมิภาคของประเทศไทยและในส่วนของแหล่งท่องเที่ยวของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายใต้แคมเปญไฮโลท์ แหล่งเรียนรู้ อู่อารยธรรม เน้นการกระตุ้นให้คนไทยออกเดินทางท่องเที่ยวสู่อีสานมากขึ้น ด้วยความหลากหลายด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต มีแหล่งอารยธรรมเก่าแก่และแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ นอกจากนี้จะเป็นการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ยังได้ความรู้และประสบการณ์ควบคู่กันไปอีกทางหนึ่ง (ผู้จัดการออนไลน์. 2556 : ออนไลน์) และกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นอีกกลุ่มจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ ซึ่งมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่ล้น

แล้วแต่มีความน่าสนใจและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์จนให้ชื่อภูมิภาคนี้ว่า อารยธรรมใจกลางอีสาน ซึ่งได้มีนักท่องเที่ยวตอบรับและได้ให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในเส้นทางนี้ ได้แก่ “ไหว้พระธาตุ 4 เมือง รุ่งเรืองตลอดชีวิต” เส้นทางสัมผัสวัฒนธรรมอีสานผ่านงานศิลป์ “เยือนสัมผัสศิลป์ ณ ใจกลางอีสาน” และเส้นทาง “ไดโนเสาร์สะออน” (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. 2556 : ออนไลน์)

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจึงมีความจำเป็นจะต้องทราบถึงความพร้อมของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์เป็นอย่างมาก โดยแรงจูงใจการท่องเที่ยวถือว่าเป็นตัวช่วยกระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นว่ามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเป็นตัวชี้วัดและมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการนำไปวางแผนการท่องเที่ยวและพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นของกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ พร้อมทั้งให้เหมาะสมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีและเป็นที่น่าพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องดังกล่าวจึงต้องการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ และได้ทำการเลือกศึกษาจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เพื่อนำมาข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ แบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ศึกษาระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
2. ศึกษาระดับแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจ

การท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

1. มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีระดับปานกลาง
2. แรงจูงใจการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีระดับปานกลาง
3. มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์จำนวน 4,780,677 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2554 : ออนไลน์)
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์จำนวน 400 คน ได้จากการคำนวณสูตรทาร์ยามานะ (Yamane, 1973 : 725)

2. ระยะเวลาการทำวิจัย ดำเนินการศึกษาตั้งแต่ 1 มกราคม - กันยายน 2556

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรกลุ่มที่ 1 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2553 : 2-10) ประกอบด้วย

3.1.1 คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

3.1.2 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

3.1.3 ปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

3.1.4 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3.1.5 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ตัวแปรกลุ่มที่ 2 แรงจูงใจการท่องเที่ยว (ชนกฤต สังข์เฉย, 2550 : 127-130)

3.2.1 แรงจูงใจทางกายภาพ

3.2.2 แรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม

3.2.3 แรงจูงใจทางด้านระหว่างบุคคล

3.2.4 แรงจูงใจทางด้านสถานภาพและชื่อเสียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ตัวชี้วัดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยว ความมีชื่อเสียง จำนวนนักท่องเที่ยว การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

2. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว หมายถึง มาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัย และได้นำมาตราการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สิน ร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัยหรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว อาทิ มีมาตรการด้านความปลอดภัย มีบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรง เครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย ป้ายเตือนให้ระวังอันตราย และอุปกรณ์ปฐมพยาบาล เป็นต้น

3. ปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว อาทิ ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การบริการด้านห้องสุขาหรือห้องอาบน้ำ การบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ความพร้อมด้านอาหารและที่พัก ร้านจำหน่ายของใช้ชีวิตประจำวันและของที่ระลึก และการให้บริการมีคุณภาพหรือผู้นำชมสถานที่

4. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ประโยชน์ทางธุรกิจและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยการพัฒนาระบบการจัดการที่ดี เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ระยะยาว สำหรับองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

5. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง คุณลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งมีความโดดเด่นแตกต่างจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งอาจพิจารณาจากหลายปัจจัยทั้งในด้านกายภาพของตัวแหล่งท่องเที่ยว ระบบนิเวศ พืช สัตว์ ธรณีฐาน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ระดับของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ มีชื่อเสียงและสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมได้

แรงจูงใจการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการที่ได้รับการกระตุ้นของบุคคลหนึ่ง ที่ต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมายและแรงกระตุ้นเป็นตัวที่ทำให้เกิดการกระตุ้นอย่างรุนแรงเพื่อจะได้เกิดตอบสนองที่พอใจความต้องการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยว ออกเดินทางเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ประกอบด้วย

1. แรงจูงใจทางด้านกายภาพ หมายถึง แรงจูงใจที่เกี่ยวกับการพักผ่อนทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพื่อหลีกเลี่ยงงานที่จำเจ และความยุ่งยากต่าง ๆ ไปหาความสงบเพื่อรักษาสุขภาพ
2. แรงจูงใจทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง แรงจูงใจในด้านอยากรู้จักผู้อื่น เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับคนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์และศาสนา เพื่อการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ เชื้อชาติอื่น ๆ
3. แรงจูงใจทางด้านระหว่างบุคคล หมายถึง การพบปะ เยี่ยมญาติหรือเพื่อน เป็นการแสวงหามิตรภาพประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ โดยหลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมเดิม ๆ เป็นการชั่วคราว
4. แรงจูงใจทางด้านสถานภาพและชื่อเสียง หมายถึง ความพัฒนาตนเองและแสดงความสำคัญของตนเอง ยกฐานะและเกียรติภูมิของตนเองให้สูงขึ้น เช่น การเดินทางไปประชุม ติดต่อธุรกิจ การศึกษาต่อในต่างประเทศ การได้ไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้มีเกียรติและมีสังคมดีขึ้น

กลุ่มร้อยละสามสิบสี่ หมายถึง จังหวัดที่อยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบไปด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวซึ่งไม่ได้ทำนักในจังหวัดของกลุ่มร้อยละสามสิบสี่ที่โดยวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยละสามสิบสี่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป
2. ทราบถึงระดับแรงจูงใจการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยละสามสิบสี่ เพื่อนำไปสู่การวางแผนการตลาดการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

3. ทราบความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์
4. เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับองค์กร นักท่องเที่ยวและผู้สนใจในการวิจัยครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY